בס"ד | יום שישי, ערב שבת קודש פרשת תולדות | ג' כסלו תשפ"ז | גיליון 78

משמעות

רעיונות לפרשת השבוע מתוך תורתו של הרב **יצחק גינזבורג** שליט"א

תולדות: שפה חדשה

השבוע נקרא את פרשת תולדות, בה נפגוש את יצחק ורבקה ואת שני בניהם, יעקב ועשו. מוסבר בחסידות, שהחיבור של יצחק ורבקה הוא השלם ביותר מבין זוגות האבות והאמהות, והוא יוצר את האיזון הנדרש בין הימין – מידת החסד של אברהם, לבין השמאל – מידת הגבורה של יצחק. במאמר השבוע נצטרף לביקור לילי אצל חכמי הזוהר, נלווה את הכלה במסע הפנימי שהיא עוברת עד שהיא מוכנה לייחוד עם חתנה, ואפילו נראה מה כל זה אומר לעם ישראל, השב מן הגלות אל ארצו...

ביקור באמצע הלילה

הזוהר על פרשתנו מספר שרבי יהודה קם באמצע הלילה, לקח איתו את חזקיה בנו והלך אל רבי יצחק ללמוד עמו תורה. כשהתקרב לשער, שמע את רבי יצחק דורש פסוק מסוף הפרשה הקודמת: "ויהי אחרי מות אברהם ויברך אלהים את יצחק בנו, וישב יצחק עם באר לחי ראי". הפסוק הזה, אומר רבי יצחק, נראה כאילו תחילתו וסופו אינם שייכים זה לזה. מה הקשר בין הברכה שקיבל יצחק לבין המקום שבו ישב?

הזוהר מסביר שהישיבה "עם באר לחי ראי" היא התחברות עם השכינה – הנוכחות האלוקית בעולם, שהיא המייצגת את ה'כלה' של הבורא, ובה שורש נשמתה של רבקה. רבי יהודה, שבינתיים דפק בדלת ונכנס, מפרש זאת בפשטות: זהו הזמן שבו לקח יצחק את רבקה, ישב איתה והתאחד עמה. מכאן מתברר הקשר בין חלקי הפסוק: הברכה ניתנת ליצחק דווקא כשהוא מתייחד עם רבקה אשתו כדי להעמיד תולדות. רבי יהודה מוסיף שליצחק, חופר הבארות, יש כוח מיוחד לעורר את הכלה באופן של "שמאלו תחת לראשי", כלשון שיר השירים – ביטוי שעוד ישוב אלינו.

שמש, או רוח?

בהמשך דורש רבי יצחק את הפסוקים מתחילת ספר קהלת: "וזרח השמש ובא השמש, ואל מקומו שואף זורח הוא שם. הולך אל דרום וסובב אל צפון, סובב סֹבב הולך הרוח, ועל סביבֹתיו שב הרוח". הזוהר קורא בפסוקים האלה סיפור של אהבה: השמש היא החתן, והלבנה היא הכלה המאירה מאורו. "וזרח השמש" – החתן מאיר לכלה ומכין אותה; "ובא השמש" – הוא בא להתייחד עמה. "הולך אל דרום וסובב אל צפון" – הוא פונה לימין, שבו כל כוח הגוף, ואחר כך לשמאל.

הזוהר שואל: בתחילה כתוב "שמש", ופתאום "רוח"? (אפשר לחייך ולומר שבאווירת "הבל הבלים" של קהלת גם השמש נעשית הבל ורוח...) התשובה היא שאכן, יש שמש ויש רוח, אבל באמת הכל אחד, וכל התנועות האלה נועדו כדי שהלבנה תואר מן השמש ושניהם יתחברו. בתוך החתן פועלים שני כוחות: השמש – המוחין, כוחות התודעה, שקיבל מאביו; והרוח – המוחין שקיבל מאמו. בכל אחד מהם יש ימין ושמאל, חסד וגבורה – התפשטות וצמצום – וכולם נחוצים לבניין הכלה. החתן מסתובב סביבה ימינה ושמאלה, ובכל צעד בסיבוב הזה נבנה בה דבר אחר.

ממציאות כוללת לכללים

כעת נלך אחרי הכלה עצמה, ונראה מה עובר עליה בסיבוב הזה. בתחילה הכלה נמצאת למטה, בעולמות התחתונים, ומשם החתן צריך להעלות אותה אל עולם האצילות – העולם העליון, בו הבורא הכי גלוי, שבו מתרחש הייחוד. זו עבודתה של יד ימין – החסד שבכוח שקיבל החתן מאביו – שהרי התוקף שלה הוא הכוח לשאת משא כבד מלמטה למעלה: לרדת אל העולמות התחתונים, להרים משם את הכלה על כל משקלה ולהכניס אותה פנימה.

כשהכלה מגיעה למעלה, מחכה לה הפתעה. למטה היא הייתה מה שמכונה "פרצוף" – קומה שלמה. בלשון הקבלה, פרצוף הוא מבנה מלא, הבנוי כדמות אדם: ראש שחושב ומבין, לב שמרגיש, וגוף שפועל ומשפיע. הכלה – ה"מלכות" – באמת מולכת שם: כל העולמות התחתונים יונקים ממנה את חיותם. יש לה עולם שלם משלה – מקום, תפקיד, הבנה ורגש. יש לה הרבה "יש" ומציאות, כמו אדם מבוסס שיודע מי הוא ומה מקומו, ואפילו אחרים נשענים עליו.

אבל על מנת לעלות אל עולם האצילות, כל המציאות הזו צריכה להישכח. כדי להתאחד עם החתן, הכלה צריכה להתבטל ולהפוך לנקודה אחת. הראש, הלב, הגוף, כל העולם שבנתה – הכל מתכנס לנקודה זעירה, כמעט בלי מציאות. היא מאבדת את כל הנפח שהיה לה, ומרגישה שהיא כבר לא כלום. את זה עושה יד שמאל – הגבורה שבאותו כוח – בכוח הצמצום שלה.

זה נשמע קשה, ודווקא כאן מתחילה העלייה האמיתית. בספרי הסוד מתואר שכאשר הנשמה עולה לגן עדן, היא עוברת בנהר דינור – נהר של אש – הגורם לה לשכוח את העולם הזה ואת

כל תענוגיו. כדי שתוכל להתענג באמת על אור גן עדן, עליה לצאת לגמרי מן התענוג הקודם, הנמוך יותר. כך גם הכלה: כדי לעבור ליש חדש, למציאות גבוהה בהרבה, עליה לשכוח הכל ולהיות נקודה אחת בלי שום מציאות. הנקודה הזו היא הזרע שממנו תצמח קומה חדשה; דווקא כך מתפתחים.

הטון הרגשי

אבל נקודה לבדה אינה יכולה לקבל אור. לשם קבלת שפע ואור עליון דרושים כלים, תודעה שמסוגלת להכיל את האור. לכן החתן בונה את הכלה מחדש, כקומה של העולם העליון, בכוח שקיבל מאמו, ובשני שלבים. בשלב הראשון היא מסתגלת למנטליות של העולם החדש, לומדת להבין אותו ולתפקד בו באופן טבעי. בשלב השני היא לומדת את השפה שלו, שפה חדשה אותה היא עוד לא מכירה.

בתחילה היא כמו תלמיד שאינו דובר כלל את שפת החכמה שהוא רוצה ללמוד. דומה הדבר לאדם המגיע למקום חדש, הדבר הראשון שעוזר להרגיש בבית זה ההיכרות עם שפת המקום. פתאום אני מבין גם את מה שנאמר בין המילים, ונוצר קשר רגשי. השפה מלמדת את הטון הרגשי של המקום, ודרכו אפשר לא רק להבין את הנאמר, אלא גם לגעת בלב. כך הכלה: בלימוד השפה של העולם העליון היא קולטת את הטון הרגשי שלו, ופתאום היא מרגישה אותו מבפנים.

כאן חוזר העניין של "שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני". השמאל שתחת הראש בונה בכלה את ההבנה, והימין המחבקת מלמדת אותה את הטון הרגשי. רק כעת, כשהכלה מדברת בשפתו של החתן, "ובא השמש": מתרחש הייחוד עצמו, ובו נמשך אליה חידוש עמוק, שממנו נולדות תולדות של קיימא – תולדות נצחיות. ימין, שמאל, שמאל וימין – הסיבוב הושלם.

שפה חדשה לישראל

הכלה העליונה היא גם כנסת ישראל, כלל נשמות עם ישראל, והמסלול שעוברת הכלה אל האצילות מלמד גם על דרכה בעלייה מן הגלות אל ארץ ישראל, לקראת הגאולה. בגלות יש לכנסת ישראל, הכלה, פרצוף שלם: קהילה מבוססת עם גדולי תורה בראשה, המחזיקה מפעל חיים שלם, עולם של ישיבות וכל דבר שיעלה על הדעת. יד ימין יורדת אל הגלות ומרימה את כולה, מעולם התורה והחסד, הבנוי והשלם, ועד לחלקים שפחות נעים להזכיר - ומכניסה אותם לארץ ישראל.

בעלייה לארץ צריך להפוך את כל העולם הרחב הזה לנקודה קטנטנה, כמעט בלתי נראית, לבטל את הפרצוף של הגלות כדי לזכות במעלה החדשה של הגאולה. כך מסופר בגמרא על רבי זירא, שעלה מבבל וצם רבות כדי לשכוח את תלמוד בבל ולזכות לתלמודה של ארץ ישראל; זה נכון בהרבה תחומים, ובמיוחד בקדושה - על מנת לעלות מדרגה באמת, יש לשכוח לחלוטין את הקודמת.

כשעולים לארץ צריך לאמץ מוחין חדשים – ללמוד לתפקד במקום שבו עם ישראל לוקח אחריות גם על הביטחון, הכלכלה ויחסי החוץ – וללמוד שפה חדשה, אחרת משפת עולם הישיבות בגולה: הטון הרגשי של העולם העליון, השפה של המשיח ושל הגאולה. רק אחרי לימוד השפה יכול להתחולל הייחוד עצמו, ו"אורו של משיח" יתקבל בפנימיות בכנסת ישראל.

את עניין השפה רואים היטב דווקא בכיוון ההפוך, בירידה הראשונה לגלות: "ויוסף הורד מצרימה". בבית פוטיפר ובבית הסוהר קולט יוסף את המוחין – המנטליות – של מצרים, ומצליח בכל מקום. אך רק בלילה שלפני עמידתו לפני פרעה הוא לומד את שפת המלכות – השפה הבינלאומית של מלך אמיתי, שפת הדיבור עם המלך בתדר הרגשי הנכון. על ידי כך הוא מצליח לתת לפרעה מענה מושלם, ולצרף לפתרון החלום גם עצה טובה. ובהמשך, כשפרעה מוסר לו את טבעתו, נרמז הייחוד שבא אחרי כל ההכנות.

ברכה בממד אחר

כאשר יצחק מתאחד עם רבקה, הוא זוכה בברכה הנצחית לו ולזרעו. כמובן שגם אנו חפצים בברכה, ולכן עלינו לשאוף אל המקום הגבוה ביותר.

העלייה לשם, כמו שהוסבר, דורשת שלבים. על מנת לעלות אל ממדים אחרים, עלינו להניח ולאבד את כל מה שהיה לנו, להיות נקודה, ופתאום לגלות שאנו במקום אחר, שאין לו כל ערוך למקום שבו היינו. כעת עלינו ללמוד להבין את המקום החדש, ולאט לאט לקלוט את הטון הרגשי שלו, עד שהלב מדבר בשפתו. ועם ישראל כולו, השב לארצו, מוזמן ללמוד את שפת הגאולה. כשהשפה הזו תהיה שגורה בפינו, "ובא השמש", יתרחש הייחוד המופלא.

הבורא קורא לנו לשם, לעלות, ועלינו להיות רגישים לקריאה ולוותר על הגדלות שלנו. זכרו: על מנת לזכות למדרגה גבוהה לאין ערוך - נדרש לאבד את הנוכחית, כדי שלא תפריע לנו בתענוג החדש. אז, יש להיפתח ולהיחשף לשפה חדשה, שפת הגאולה.

[מעובד על פי מדור 'פניני זוהר' בעלון 'נפלאות', תולדות תשפ"ז]

מפי גדולי החסידות

אומר רבי שלום דובער מליובאוויטש:

כאשר אדם רוצה לעלות אל דרגה גבוהה יותר: אם הדרגה העליונה היא רק שלב עליון יותר בסולם - רק צריך להזדכך ולעבוד על המקום הנוכחי, וכך אצליח להגיע גבוה. אבל כאשר הדרגה העליונה היא בכלל ממד אחר, עלייה באין ערוך - עליי פשוט להתבטל לחלוטין, ואז פתאום אמצא את עצמי במקום אחר לגמרי.

[מעובד על פי המשך תרס"ו]

התוכן אינו מוגה על ידי הרב. העלון נכתב על ידי תלמידים, האחריות על הכותבים בלבד.
אהבתם את העלון? רוצים לקבל אותו בכל שבוע לדוא"ל? הצטרפו לרשימת התפוצה, ע"י שליחת בקשה לכתובת הדוא"ל של העלון.
לכל ענייני העלון, פניות, הערות והקדשות, יש לפנות לכתובת alon@alonmashmaut.org. נשמח לקבל את תגובתכם!
בקרו באתר שלנו: alonmashmaut.org

העלון מוקדש לזכות ולרפואת הבחור החייל **חיים ישראל** בן **יונית יעל** שי' **קדם**. ישלח לו ה' רפואה שלמה במהרה!